

g) Felekezeti tanerők képesítő vizsgájukat külön bizottság előtt teszik le, amelynek tagjai sorában két német nyelvű tanár is helyett foglal. A jelöltek kíségetéseképpen a német nyelvet is használhatják.

Mindez — mint a német lapok írják — az első lépés a németeknek iskolai önkormányzatuk felé.

Szenes Adolf.

LAPSZEMLE.

A **Nevelésügyi Szemle** 1940. nov.—dec. számában Krammer Jenő a szerkesztő által beállított „A visszatértek lelkivilága“ gyűjtőcímet alatt „A felvidékiek“ élményvilágát és lelki alkatát ismerteti. Azt vizsgálja, van-e egységes felvidéki szellem, s mi ennek a jellemzője. Az elmúlt megszállás ideje három részre tagolható. Az elsóban, 1925-ig, a váratlan sorsfordulat megdöbbenést kelt és elzárkózásban, néma tiltakozásban telik el. A második korszakban, mely mintegy 1932-ig tart, a megszállás alatt felnövekedett ifjúság tágabb látókörrel lép fel. Kisebbségi sorsában jobban véli látni saját nemzetét és az uralkodó nemzet jó oldalait és hibáit. Az a gondolat ébred fel benne, hogy épen ő hivatott a dunavölgyi, illetve keleteurópai összefogás megalapozására. Különböző világnézeti csoportosulások alakulnak ki, míg a pártpolitika hidegen hagyja. A harmadik időszakban ráébrednek a valóságra, hogy az államhatalom gyöngíteni, megsemmisíteni törekszik a magyarságot. Nem lényeges többé a világszemlélet, csak az, hogy minden magyar részt vegyen a védekező munkában. Bár ez még csak kialakulóban volt, mégis ennek a célnak érdekében voltak a lelkek beállítva. Amint a visszatérés megtörtént, megszűnt a cél és feleslegessé vált az ezen irányba feszülő erő. Nem csoda, ha a felvidéki szellem nem hozott olyan erőfelfrissítést, mint amilyent sokan vártak tőle. Ez akadályozta az összehangolódást is, amire pedig szükség van. A nevelőknek van ebben fontos szerepük, akik maguk is háromféle időszakból kerültek ki. A harmadik időszakból kikerült tanárok együtt éreztek és titokban együtt munkálkodtak tanítványaikkal. De hiába, be kellett látni, hogy még így is pusztul a magyarság. Nem lehetett más mentés, mint visszatérni a magyarság kebelébe. A felszabadulás leginkább az volt a nevelők számára. A visszatért nevelők ridegséget, túlhivatalos légkört éreznek, de ennek oka az, hogy az iskolák adminisztrációjából ki voltak zárva azelőtt. A hazajött nevelők szeretik a gyakorlati célt, az élettel való szoros kapcsolatot.

Kemény Gábor „Csokonai“ életét, értékét ismerteti a „Régiék mai szemmel“ főcím alatt. Visy József dr. tanulmánya „A latin nyelv és stílus a néplélek tükrében.“ A nyelvi kategóriák átértékelése feltétele a formai képzés eredményességének. A nyelv szerkezete, kifejezési formái jellemzik az illető nyelvet használó népet. „A latin nyelv felépítése a katonás fegyelmet, továbbá a jogi és retorikai tömör rövideket hordozza grammatikai alkatán.“ Rendkívül gazdag és alapos példákkal támasztja alá megállapításait, amelyek tanítására és megértésére kitűnő útmutatásokkal szolgál. Tanítási eljárásában nagy súlyt fektet a tanulók öntevékenységére.

Banner Benedek dr. az állami leányközépiskolák adatait dolgozta fel sokoldalú statisztikai összeállításban.

Dr. Berg Pál tanulmányának címe: „*Pedagógia és politika.*“ Azt szoktuk mondani, hogy a politika nem való az iskolába. Ez igaz az egyéni érdekek, vagy a pártok politikájára vonatkozólag. A nemesebb értelemben vett politika, mint az államvezetés és állampolgári kötelességek ismerete nevelési feladat. Azonkívül a politika és pedagógia szerves összefüggésben állanak, mert az utóbbi változik országok és korszakok szerint, amint a politika változó. Az iskola azok neveléséről is tartozik gondoskodni, akik a közösség politikáját fogják irányítani. A monarchikus államformában fontos a valóságosság, a feltétlen tekintélytisztelet, iskolai módszerében ennek megfelelően engedelmességre, kötelességteljesítésre és fegyelemre való nevelés, bírálás nélküli emlézés. Ilyen uralmi rendszernél igen gyakori eset, hogy az uralkodó elszakad a nemzettől és olyan reformokat erőszakol, mely a nép lelkületének nem felel meg. Oligarchikus államforma tulajdonképen a legtöbb monarchikusnak nevezett államforma is. Ennek felfogása szerint az emberek születésüktől fogva feloszlanak vezetőkre és vezetettekre, urakra és szolgákra. Miután a születés, származás a döntő, a nevelést leértékeli, hiszen a tehetség úgy is kitör. Ennek megfelelően vannak iskolái a tömeg és vannak a kiválasztott kevesek számára. A tömegnek való iskolákban az ismeretközlés tekintélyen alapszik és passzív befogadáson. A másikban megvan az akadémikus szabadság. Hibái ennek a nevelési rendszernek, hogy csak a kiváltságos osztálynak ad magasabb műveltséget, az apák érdeméből jutnak ehhez a neveléshez és nevelésadta fölényüket éppen arra használják, hogy a szociális terhektől szabaduljanak. A sokak uralmának rendszerében nincs uralkodó osztály, a közösség minden tagja résztvehet a politika irányításban, ha tehetsége van. Alapgondolata az emberek egyenlősége és az egyén magasra értékelése. Egyforma nevelést ez a rendszer sem adhat, mert az emberek képességei különbözőek, csak egyforma nevelési lehetőséget. A vezetőket az összes társadalmi osztályokból válogatják ki. Az így kivált réteg szoros kapcsolatban van a néppel, megérti a tömeget, melyből származott. Az egyéni tulajdonságokat e rendszerben ki kell fejleszteni, a tanterveknek tehát mindenre és mindenkire gondolniok kell. A tanulási kedvet, ítélőképességet, önállóságot és sokoldalúságot kell a módszerben kifejleszteni. A tanuló a maga munkájával jusson el eredményekhez. A tanulókat igyekszik képességeik szerint csoportosítani és megszünteti az abszolút osztályzatokat. Ez a túlzott individualizmus azzal a veszéllyel jár, hogy a gyermek érzi majd magát a legfontosabb, zabolázhatatlan teremtsének. A magyar viszonyok ma polyarchikus, azaz a sokak uralmán alapuló rendszer, de magán hordja a megelőző oligarchikus rendszer hátráltató maradványainak jellegét. Minden tehetséges tanuló bekerülhet bármely iskolába, ha szülője az ösztöndíjak és tandíjmentességek mellett is fenmaradó kiadásokat fedezni tudja. A különböző iskolákat mereven elválasztja egymástól. Ezen igyekezett segíteni az egységes középiskola. Hiba még a hagyományos középiskola túlértékelése. Ez okozza, hogy szakiskoláktól elvon sok ott használható elemet. Az elemi-

ben és a polgáriban fejlődött ki legjobban a tanítási módszer, míg az egyetemen legtöbbször a felolvasásnál rekedt meg. Túl sok a tisztán „elmeképző” anyag, holott a formális célt hasznos ismeretekkel is el lehetne érni. A nevelő-nemzedékre mind e hibák kiküszöbölése körül fontos feladatok várnak, tisztázni kell magában a nemzeti politika pedagógiai értékeit.

Nagy József módszeres értekezleten elhangzott előadása: „*Magyar nyelvvédelem a középiskolában.*” Ez a kérdés más államokat is erősen foglalkoztat, a maguk nyelvének tisztasága őrizetében. Legfontosabb a tanároknak, még pedig minden szaktanárnak, példaadása. Ismerteti az egyes iskoláknak azt a munkáját, miképpen vonják be a tanulókat az aktív nyelvvédelem és nyelvtisztogatás munkájába, s még eddig talán meg nem valósított ilyen lehetőségekre mutat rá.

Dr. Aldobolyi Nagy Miklós az *egyke-gyermek iskolai helyzetével* foglalkozik. A tanulók nagyobb része egyke, vagy egytestvéres. Az egyke lelki rajzát tárja azután elénk.

Dr. Evva Gabriella a *középiskolai leánytanulók túlterheléséről* szól. Megállapítja, hogy a sokat hangoztatott túlterhelés nem egyedül az iskolai követelmények eredménye, hanem része van abban a családi nevelésnek is. A szülői hiúság csodagyereket akar korán nevelni a leánykából, amivel idegeit megrontja, munkára alkalmatlanná teszi. Része van az iskolának is a továbbhaladás lehetetlenné tételében, amikor az elemek kellő tudása nélkül engedí tovább a következő osztályba a gyermeket.

Dr. Lőrincz Jenő cikkének címe: „*Kiteljesedő középiskola, megszínésedett tanárság.*” A szegedi egyetem világhírű rektora 1940. november 11-iki megnyitóján elhangzott beszédében mutatott rá a középiskola kevés eredményére. A cikkirő elismeri, hogy vannak hibák, ezeknek azonban nem mindig a tanár az oka. Mert igen sok tanár van, aki valóban nevelő. De itt van mindjárt egy eredendő hibaforrás: nincs biztosítva rendkívül fontos hivatásához a teljes függetlenség, a nyugodt mindennap. Az iskola többet nyújt, mint a látszat mutatja, de sajnos, a külső hatások csakhamar lerontják az iskola nevelő munkáját. A középiskola a valóban szigorú szelekciót még ma sem oldhatta meg. A zsúfolt tanítási anyagba pedig a tanárságnak kevés beleszólása van. Azokat, akiket a rektor kiváló egyetemi hallgatónak minősített, szintén abból a középiskolából kerültek ki, mint az értékteleneknek minősítettek. Szükségesnek tartja, hogy jelentős emberek véleményüket hallassák, ez a középiskolának, ha a bajok forrásait keressük, hasznára fog válni.

A könyvismertetések között Somogyi József: A faj c. könyvéről olvassunk tárgyilagos és elismerő bírálatot. Dr. Nagy Géza pedig a szegedi fiú-gimnáziumok és polgári iskolák óvkönyveinek statisztikai adataiból készített egybevetést.

Nevelés cím alatt új köntösben, mint a Budapesti Tanítótestület hivatalos lapja jelent meg a Pedagógiai Szeminárium első száma. Lenkei István szerkesztésében. Ez a szeptemberben megjelent első szám a számkör-